

NAPLÓ.

oooo

Gyémántgöröngyök
a koronázásról.

Még most is a koronázásról beszélnek az emberek. Napok múltán is izgatja őket a benyomás, minthogy mást kaptak, mint vártak. Egy ágyudörgéses, zászlós, diszmagyaros *tableau*-ra voltak elkészülve és nagyon egyszerű, nagyon bensőséges, majdnem családias jelenetet láttak. Például a kardvágást, a koronázási dombon, a koronázás színpadi mozzanatát végignézte a királyné is meg a király kisleánya is, mint egy páholyból. A fehérbe öltözött, kucsmás, kis királyfit fölemelték a nevezetes pillanatban, azt sugták fülébe, nézd, ott az édesapád. Én, aki nagyon közel állottam a királyhoz, láttam, hogy ebben a pillanatban mosolygott az ajka széle. Azt gondolta magában, ott az én kisleánya, a nagy kisleánya, a négy éves, az Ottó. Mikor a galamb-szürke decemberi ég dekorációjában először feltűnt a király alakja, mindnyájan kellemesen összeborzongtunk. Nagyon egyszerű volt. Nemcsak az okoz meglepetést, ha egy súlyt könnyűnek gondolok s nehézségnek találom, de az is, ha a mázsásnak vélt súly pihé-könnyűnek bizonyul. Hogy a tömeg először látta meg fején történelmi ereklyénket, a koronát, kétkedett, hogy csakugyan ez-e az igazi korona. Mert a tömeg vakító-sárgának képzelte, fényesen kisikáltnak, tündöklőnek, akár csak egy réz-abroncsot. A korona pedig tompán, ódon zöld-arany színben sziporkázott, a nemes kincsek egyszerűségében. Aztán a palást is fakó volt, semmimás, csak egy régi terítő, a király fiatal vállán. Károly király huszonkilenc éves. Ez magával hozza, hogy természetes. Még a „történelem színpadán“ se játszik. Fején a koronával jobbra-balra fordul, a zsufolt erkélyekre tekint, néha mintha egy embert venne szemügyre, találkozik a tekintetük s egy pillanatra közte és az idegen közt valami nagyon kedves és nagyon természetes, emberi kapcsolat teremődik. A jelképek szentek. De vigyázni kell rájuk, akár a hétköznapi holmokra, nehogy elveszenek. A koronázás után — a király belovagol a vár kapujába, kisérségsarkantyuzza a lovát, koronáját pedig mélyen a fejébe nyomja, attól tart, hogy megbillen és a földre gurul. Maga az ebéd is inkább bájos, mint feszes. A velem szembenlévő erkélyen megjelenik a bolgár király, kinek — hüszövétséges — a négy éves habsburgi trónörökös óriási, csattanó pacsit ad. Csak akkor merednek ünnepivé a terem, mikor egy palotahölgy magához öleli a királyfit és — fehérség egy másik fehérségen — a márvány-erkély széleire teszi, hogy bemutassa a koronázó uraknak. Katonás tisztelettel köszöntik őt, a monarchia leendő uralkodóját. *Krobotin*, közös hadügyminiszter, mellette *Hazay* báró honvédelmi miniszter előirásos haptákban tiszteleg, mint előttük a közkatona. Mindenki feláll. A főhercegnők is, az aggok és a fiatalok egyformán. Mária Jozefa főhercegné is, a király édesanyja és a kis trónörökös nagymamája is. Különben a kis unokája az, most azonban a korona várományosa, a jogar és az arany alma a palást leendő viselője. Ezt a császárokat és királyokat megillető mély tisztelettel kell köszönteni. A király és a királyné megjelenik Kézmosás előtt a király gyorsan lehúzza fehér keztyűjét, a királyné azonban kissé vesződik vele — nines mellette az udvarhölgye — hosszasan gombolja, a nádornak az aranykancsóval, a hercegprimásnak a törülközővel várakoznia kell. Az ebéd gyorsan perreg le. Megnéztem az órám. Öt percre ebédelt a királyi pár. Egyetlen fogáshoz se nyult. A koronázási szertartásból előzően főpróbát tartottak, hogy minden annak rendje és módja szerint folyjon le. Utolsó pillanatban mégis mutatkozott némi félreértés. Már véget ér a

szertartás, a király hátratekint, hogy fel lehet-e kelnie, a hercegprimás azonban tagadóan int, erer a király a főpohárnokhoz fordul, ak jelt ad a távozásra. Szemben a király édesanyja sír. Kétszer törli meg kendőjével nedves arcát. Nagyon kedvesek ezek a csöpp motívumok. Ugy érezzük érdemes — elkésetten is — feljegyezni később úgy is csak általános képeket — történelmi képeket — festenek róla. Nekünk, kik ma élünk és szemtanúi voltunk a koronázásnak fel kell szednünk a pár gyémánt göröngyöt, mely elgurult a porba. Annival is miért hatott ránk oly büvösen a pazar ünnep miért hatott ránk oly büvösen a pazar ünnep. Embereket láttunk magunk előtt. A színpadi előadás sikerét pedig csak fokozza az, hogy egy percre fellibben a függöny, egy másodpercre eltolódik a maszk és látni alatta a szereplők emberi ábrázatát, forró száját és könnyes szemét.

Kosztolányi Dezső.

Indítvány a városi szabályrendelet módosításáról.

Pásztor József lapszerkesztő, törvényhatósági bizottsági tag a következő indítványt nyújtotta be a városhoz:

Nagyságos Polgármester Ur! Az idén júniusban lesz tizenöt éve, hogy a város közgyűlése megkezdte a ma is érvényben levő szervezeti szabályrendelet tárgyalását. Az új szabályrendelet 1903 december 31-én lépett életbe. Az elmúlt 14—15 év alatt a város nagyot fejlődött, kibővültek és megsokasodtak a közigazgatás feladatai. A szervezeti szabályrendelet keretein már is sok rést ütött az élet, melynek új igényeit kielégíteni, új feladatait megoldani csak úgy lesz képes a hatóság és a közgyűlés, ha működésük szabályait ezekhez az igényekhez és feladatokhoz mértén átalakítjuk. Főösleges munka lenne, ha ez alkalommal sorolnám fel a szervezeti szabályrendelet valamennyi olyan ren-

A király házasodik.

— Vézner Károly konferánsza a szegedi koronázási diszelozáson. —

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim! Múltán vethetnék ellenem a kérdést, hogy milyen művészi szempont szerint illeszkedik bele „A király házasodik“ a mai nap ünnepi hangulatába? Milyen megindokolással kerül bele a klasszikus előadások sorozatába, a Velencei kalmár, a Hannele, vagy még a Liliomfi mellé is? Miért éppen Tóth Kálmán jut ma szóhoz, akinek nevére már alig emlékeznek, akinek költészetét, az ő kihűlt szívét már csak a tudomány laboratóriumában boncolják, akinek emléke már csak az irodalomtörténet lapjain sorvadozik? A kérdésre nem lehet más a felelet, minthogy nemcsak azok a klasszikus írók, akik legyűrtek az idők halálát és ifjúságuk örök üdőségével lépnek át századokról századokra, hanem nekünk magyaroknak azok is klasszikusok, akik a maguk korában nemzeti hivatást töltöttek be s akik életük minden energiáját a nemzet szellemi kultúrájának emelésére fogyasztották el. És ha Tóth Kálmán nem is klasszikuskodott a halhatatlanok közé és ha be is került abba a kriptába, ahol az irodalom halottai álmodnak, a feledés kriptájába: volt idő, mikor benn ült a szívekben, mikor az ő dalai repdestek az ajkakon. Nem is olyan régen volt, mikor a „Hölgyfutár“-t és a „Fővárosi Lapok“-at olvasták az emberek, mikor a nemzet fiatalágának a szíve a szabadság himnuszát

már eldobolta, mikor szentimentalizmus és levendula illatosította a lelkeket s a könnyek eresze könnyen megcsordult, mikor nagyanyáink még fiatalok voltak: akkor gyakran lehetett hallani zongora mellett a merengő szomorúság és a lemondásba hamvadt tüzek olvadó dallamát. A költő életének csendes romantikája, amint verseiben lejátszódik, úgy élt a csipkefüggönyös szobákban, mint egy szobalevegőn ájuldozó cserépvirág. és suttogtak egy gyermekifjúról, aki egyszer szembe került a boldogsággal, rámeresztette két álmodó szemét, köszönteni akarta, de megbott a földön és szegény ábrándos kisfiu megütötte magát: a boldogság kikacagta. Ez a kacagás belesírt egész életébe s ez a sírás csuklott fel és töredezett elő bánattól nedves énekeiből. Így lett ő a „lira Hamletje“, amint Vadnay Károly nevezte sokak számára képviselte a költészetet akkor, mikor Petőfi dicsőségének utolsó sugarai halódtak a magyar irodalom égboltozatán.

Mikor Petőfi leáldozott. Kőd és hidegség. A hazaszeretet az irodalom szentélyében húzódik meg, csak a magyar nyelvben lángol fel s reszkető reménnyel csak lefátyolozott arccal: allegóriában mer kilépni az utcára. Ennek a szentélynek napjai között találjuk Aranyt, Keményt, Tompat, Jókait — és Tóth Kálmánt is. Deák Ferenc, aki a kétség e fagyos éjszakáján a közelgő hajnal biztató sugarait festegette, a jövő Petőfijét üdvözölte benne. És ha csodálkozunk, hogy egy lírai temperamentum írói pályája közben-közben a színpad felé kanyarodik, akkor gondoljunk

a korszellemre, a titkon vérző honfibúra, mely az irodalom útján nem engedte végleg kiszunnyadni a nemzet önfentartó akaratát. Tóth Kálmánt egyéni családottságában, boldogságának sarkkövei tövében ez a honfibu vigasztalta meg s ez ömlött bele irodalmi működésébe is. Az irodalomtörténet följegyzé, hogy nyolc drámával szerepelt, melyek között eggyel még Szigligeti elől is elnyerte a palmát az akadémiai pályázaton, továbbá megállapítja, hogy drámái, ha el is érik, nem emelkednek túl az átlagon. Nekünk azonban az a fontos, hogy drámáiban a magyar páthosz forgószele örvénylik és a megzsibbadt lelkeket fölcsapkodó lelkesedés sivit ki, az a lelkesedés, mely az általa szerkesztett első magyar élelapp, a „Bolond Miska“ jellegében is fölhangzott, Zrínyi kiáltása: „Ne bántsd a magyart!“ — És most, mikor a háboru ijesztő villámfényében dőbbenve ismertünk magunkra s eszméltünk kincseinkre, akkor karunk önkénytelenül védelemre lendül és aggódó szeretettel ölelünk magunkhoz mindent, ami magyar, mindent, ami magyar kultúrát jelent — Tóth Kálmánt, a drámaíró is.

De van egy másik szempont is, amiért ma este Tóth Kálmán „A király házasodik“ darabját ujtjuk fel. És talán nem követek el indiszkréciót, ha elárulom, hogy a nagy-rabecsült direktor ur invencióját dicséri, hogy ma az egész országban e darab mellett ünneplik a királyt. Ma mindnyájunk szíve Budára dobbant s a Mátyás-templomban sereglettek össze gondolataink: ma királyt koronáztunk. Alig némult el gyászunk kórusa,